

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΑΝΟΙΧΤΑ
ΑΚΑΔΗΜΑΙΚΑ
ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Ερμηνεία Αποκαλυπτικών κειμένων της Καινής Διαθήκης

Ενότητα 5: Ο Υιός του Ανθρώπου

Αικατερίνη Τσαλαμπούνη
Τμήμα Ποιμαντικής και Κοινωνικής Θεολογίας

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ & ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ, ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ & ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Άδειες Χρήσης

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό υπόκειται σε άδειες χρήσης Creative Commons.
- Για εκπαιδευτικό υλικό, όπως εικόνες, που υπόκειται σε άλλου τύπου άδειας χρήσης, η άδεια χρήσης αναφέρεται ρητώς.

Χρηματοδότηση

- Το παρόν εκπαιδευτικό υλικό έχει αναπτυχθεί στα πλαίσια του εκπαιδευτικού έργου του διδάσκοντα.
- Το έργο «Ανοικτά Ακαδημαϊκά Μαθήματα στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης» έχει χρηματοδοτήσει μόνο τη αναδιαμόρφωση του εκπαιδευτικού υλικού.
- Το έργο υλοποιείται στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση» και συγχρηματοδοτείται από την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) και από εθνικούς πόρους.

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΑΝΟΙΚΤΑ
ΑΚΑΔΗΜΑΪΚΑ
ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Ο Υιός του Ανθρώπου

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ

Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2007-2013
πρόγραμμα για την ανάπτυξη
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Ο Υιός του Ανθρώπου στην ΚΔ

- ▶ Ο όρος απαντά και στα τέσσερα ευαγγέλια.
- ▶ Φαίνεται να διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη χριστολογία τους.
- ▶ 50 φορές στην ΚΔ - μόνο μία εκτός των ευαγγελίων.
- ▶ Χρησιμοποιείται αποκλειστικά από τον Ιησού.

Το πρόβλημα

- ▶ «Μιλώντας γενικά ... το πρόβλημα του Υιού του Ανθρώπου ιστορικά και μπορεί να λυθεί κι έχει λυθεί» (A. Schweitzer, 1906).
- ▶ «Η μελέτη του μυστηριώδους τίτλου στα συνοπτικά 'ο Υιός του Ανθρώπου' έγινε ένας ιδιαίτερος τόπος, όπου κυριαρχεί η ασυμφωνία μεταξύ των ερευνητών ... η συνεχώς αυξανόμενη βιβλιογραφία για το θέμα φιλοξενεί συχνά αντικρουόμενες και κάποιες φορές παραπλανητικές θέσεις» (Davies - Allison 1988).

Τα ερωτήματα

- ▶ Τι σημαίνει ο όρος;
- ▶ Από πού προέρχεται;
- ▶ Είναι τίτλος ή όχι;
- ▶ Μας πληροφορεί για την αυτοσυνειδησία του Ιησού ή για την πίστη της πρώτης Εκκλησίας;

Ανασκόπηση της συζήτησης (I)

- ▶ Αρχαιότητα και Μεσαίωνας: ο όρος κατανοείται γενεαλογικά. Ο Ιησούς γιος ενός ανθρώπου: της Μαρίας, του Αδάμ, του γνωστικού Ανθρώπου.
- ▶ Ανάπτυξη των σημιτικών σπουδών μετά την Μεταρρύθμιση: το σημιτικό υπόβαθρο της λέξης (bar enash).

Νέες ερμηνείες:

- Η ανθρώπινη φύση του Ιησού.
- Μεσσιανικός τίτλος (βλ. Δανιήλ).
- Όχι τίτλος – όνομα αυτοπροσδιορισμού.

Ανασκόπηση της συζήτησης (II)

- ▶ 16^{ος} και 17^{ος} αι.: έκφραση της ανθρωπίνης φύσης του Ιησού.
- ▶ 18^{ος} και 19^{ος} αι.: ο όρος συνδέεται με το βιβλίο του Δανιήλ - τονίζεται το μεσσιανικό του περιεχόμενο. Ο Ιησούς ο ιδανικός άνθρωπος.
- ▶ 1733 - ανακάλυψη 3 χειρογράφων του αιθιοπικού Ενώχ: ο Ιησούς χρησιμοποιεί μια αποκαλυπτική εικόνα που υπάρχει στον Ιουδαϊσμό - ο ουράνιος Μεσσίας.

Ανασκόπηση της συζήτησης (III)

- ▶ Τα νέα ερωτήματα:
 - Ποια από τα λόγια για τον Υιό του Ανθρώπου ανάγονται στον ίδιο τον Ιησού;
 - Ο όρος αναφέρεται στον Ιησού ή κάποιο άλλο πρόσωπο;
- ▶ τ. 19^{ου} αι. και τ. 20^{ου} αι.: αμφισβήτηση του αποκαλυπτικού χαρακτήρα του όρου και της ύπαρξης μίας συγκεκριμένης παράστασης του Υιού του Ανθρώπου στον αρχαίο Ιουδαϊσμό.

Οι σημερινές τάσεις στην έρευνα

- ▶ Από τα τέλη του 20^{ου} αι. κι εξής δύο τάσεις:
 - Ο αποκαλυπτικός / μεσσιανικός χαρακτήρας του όρου -> τίτλος του Ιησού με χριστολογικό περιεχόμενο που συνδέεται με τις εικόνες στον Δανιήλ και στο Α' Ενώχ.
 - Ο ιδιωματικός χαρακτήρας του όρου / ο όρος δεν είναι τίτλος -> απόδοση στα ελληνικά του αραμαϊκού *bar enosh* ή αντί της προσωπικής αντωνυμίας «εγώ».

Υιός του Ανθρώπου και ιστορικός Ιησούς

- ▶ Ο χαρακτηρισμός ανήκει στον ιστορικό Ιησού.
- ▶ Ο χαρακτηρισμός είναι γνήσιος όταν απαντά μόνο σε μη αποκαλυπτικά κείμενα.
- ▶ Ο χαρακτηρισμός είναι γνήσιος μόνο σε αποκαλυπτικές συνάφειες.
- ▶ Όλα τα χωρία για τον Υιό του Ανθρώπου είναι μεταπασχάλια.

Ο όρος «Υιός του Ανθρώπου» στα Ευαγγέλια (I)

▶ Στο Μκ:

- (α) ο Υιός του Ανθρώπου / Ιησούς ως κριτής
«για να μάθετε λοιπόν ότι ο Υιός του Ανθρώπου έχει την εξουσία να συγχωρεί πάνω στη γη αμαρτίες» (Μκ 2, 10).
- (β) στη συνάφεια των λόγων του Ιησού για το Πάθος
«ο Ιησούς άρχισε να τους διδάσκει ότι πρέπει ο Υιός του Ανθρώπου να πάθει πολλά ...» (Μκ 8, 31).
- (γ) σε σχέση με τα έσχατα
«τότε θα δουν τον Υιό του Ανθρώπου να έρχεται επάνω σε σύννεφα με πολλή δύναμη και λαμπρότητα».

Ο όρος «Υιός του Ανθρώπου» στα Ευαγγέλια (II)

- ▶ Στο Μτ: ακολουθεί το Μκ, ταυτίζει όμως τον Υιό του Ανθρώπου σαφέστερα με τον υιό του Θεού:

«Όταν θα έρθει ο Υιός του Ανθρώπου με όλη του τη μεγαλοπρέπεια και θα τον συνοδεύσουν όλοι οι άγιοι άγγελοι, θα καθίσει στο βασιλικό του θρόνο» (Μτ 25, 31).

Ο όρος «Υιός του Ανθρώπου» στα Ευαγγέλια (III)

- ▶ Στο Λκ ο όρος με παρόμοιο τρόπο όπως Μκ και Μτ, όμως ο Λκ προσθέτει και κάποια ιδιαίτερα στοιχεία:
 - Συνδέει τον Υιό του Ανθρώπου με την προσευχή και την πίστη
«Όταν όμως έρθει ο Υιός του Ανθρώπου θα βρει τάχα πιστούς ανθρώπους πάνω στη γη;» (Λκ 18, 8).
«Να μένετε λοιπόν άγρυπνοι και να προσεύχεστε αδιάκοπα, για να μπορέσετε να ξεπεράσετε όλα όσα είναι να συμβούν και να παρουσιαστείτε έτοιμοι μπροστά στον Υιό του Ανθρώπου».

Ο όρος «Υιός του Ανθρώπου» στα Ευαγγέλια (IV)

- ▶ Στο Ιω ο όρος ταυτίζεται με τον Υιό του Θεού και τονίζεται η προϋπαρξή του:

«Κανένας δεν ανέβηκε στον ουρανό παρά μόνο ο Υιός του Ανθρώπου που κατέβηκε από τον ουρανό και που είναι στον ουρανό» (Ιω 3, 13).

«τότε τι θα γίνει αν δείτε τον Υιό του Ανθρώπου ν' ανεβαίνει εκεί που ήταν πρωτότερα;» (Ιω 6, 61).

«Γιατί όπως ο Πατέρας είναι πηγή ζωής, έτσι έκανε και τον Υιό πηγή ζωής και του έδωσε την εξουσία να κρίνει τους ανθρώπους, γιατί αυτός είναι ο Υιός του Ανθρώπου» (Ιω 5, 26-27).

Υιός του Ανθρώπου: αποκαλυπτικός ή όχι;

- ▶ Περιπτώσεις όπου ο όρος δεν έχει αποκαλυπτικό περιεχόμενο:
 - Μτ 8, 20 / Λκ 9, 58: «Οι αλεπούδες έχουν καταφύγιο και τα πουλιά έχουν φωλιές, ο Υιός όμως του Ανθρώπου δεν έχει πού να γείρει το κεφάλι».
- ▶ Περιπτώσεις όπου το υπόβαθρο είναι σαφώς αποκαλυπτικό:
 - «Τότε θα δουν τον Υιό του Ανθρώπου να έρχεται επάνω στα σύννεφα με πολλή δύναμη και λαμπρότητα» (Μτ 13, 24–26).

Μεταπασχάλια προσθήκη; (I)

- ▶ Χωρία που παρουσιάζουν τον Υιό του Ανθρώπου να έρχεται στις νεφέλες προϋποθέτουν την ανάσταση και ανάληψη.
- ▶ Όμως ενδιαφέρον ότι ο όρος χρησιμοποιείται από τον Ιησού και σε συνάφειες που δεν παραπέμπουν στην Ανάσταση.
- ▶ Είναι πιθανόν ο Ιησούς να χρησιμοποίησε σε πολλές περιπτώσεις τον όρο για τον εαυτό του.
- ▶ Ίσως όμως και κάποια χωρία να δέχτηκαν επεξεργασία από την αρχαία Εκκλησία με βάση τη χρήση του όρου από τον Ιησού.

Η αυθεντικότητα του όρου

- ▶ Ο όρος απαντά σε διαφορετικά στρώματα της παράδοσης και σε διαφορετικά φιλολογικά είδη μέσα στα ευαγγέλια:
 - Πηγή των Λογίων.
 - Μκ, Ιω.
 - Σε ιδιαίτερο υλικό των ευαγγελίων που ίσως προέρχεται από την παράδοση της κοινότητας.

Προηγούμενος ιουδαϊκός όρος;

- ▶ Το βιβλίο του Δανιήλ ήδη ένα ιερό βιβλίο του Ιουδαϊσμού κατά τον 1^ο αι. μ.Χ.
- ▶ Ο όρος υπάρχει επίσης στο Α' Ενώχ και στο Δ' Έσδρα.
- ▶ Πιθανόν να είναι ένας παγιωμένος όρος σε ένα μέρος της παράδοσης και με αυτήν τη σημασία τον χρησιμοποίησε ο Ιησούς.

Ιησούς και ο Υιός του Ανθρώπου του Δανιήλ 7, 13 (I)

«Μέσα στα σύννεφα του ουρανού είδα να έρχεται κάποιος που έμοιαζε με Υιός του Ανθρώπου. Έφτασε μέχρι τον Παλιό των Ημερών και οδηγήθηκε μπροστά του».

- ▶ Στο Δαν 7, 27 ο Υιός του Ανθρώπου μάλλον ταυτίζεται με το λαό του Ισραήλ.
- ▶ Στην εποχή του Ιησού, ωστόσο, ο όρος φαίνεται να έχει μεσσιανικό περιεχόμενο.
- ▶ Στα ευαγγέλια ο Υιός του Ανθρώπου γίνεται συγκεκριμένο πρόσωπο.

Ιησούς και ο Υιός του Ανθρώπου του Δανιήλ 7, 13 (II)

«Τι λοιπόν, εάν ο Χριστός περιγράφεται από τον Δανιήλ με αυτόν τον όρο «ο Υιός του Ανθρώπου»; Δεν είναι αυτό αρκετό για να αποδειχθεί ότι είναι ο Χριστός της προφητείας; Γιατί αν δίνει στον εαυτό του αυτόν τον χαρακτηρισμό που αποδίδεται στην προφητεία για τον Χριστό του Δημιουργού, σαφώς θέλει να τον κατανοήσουμε ως εκείνον που χαρακτηρίζει με αυτόν τον τίτλο ο προφήτης» .

Τερτυλλιανός, adv. Marc. 4, 10

Ο Υιός του Ανθρώπου και το Α' Ενώχ (I)

- ▶ Α' Ενώχ 46, 2-3 (ο Υιός του Ανθρώπου μαζί με τον Θεό)
«αυτός είναι ο Υιός του Ανθρώπου που έχει δικαιοσύνη και στον οποίο κατοικεί η δικαιοσύνη».
- ▶ Α' Ενώχ 71, 14 (μόνο ο Θεός)
«Εσύ είσαι ο Υιός του Ανθρώπου που γεννήθηκε για τη δικαιοσύνη κι δικαιοσύνη είναι μαζί σου κι η δικαιοσύνη της Κεφαλής των Ημερών δεν θα σε εγκαταλείψει».

Ο Υιός του Ανθρώπου και το Α' Ενώχ (II)

- ▶ Α' Ενώχ 71, 5-14: ο Υιός του Ανθρώπου ένας άνθρωπος (ο Ενώχ) που ανεβαίνει στον ουρανό.
- ▶ Διαβάζει ξανά και ξαναγράφει το Δαν 7, 9-14.
- ▶ Ο Υιός του Ανθρώπου έχει μεσσιανικά χαρακτηριστικά.
- ▶ Ωστόσο από το Α' Ενώχ είναι προφανές ότι η εικόνα δεν είναι ενιαία στον αρχαίο Ιουδαϊσμό.

Συμπεράσματα

- ▶ Κοινά στοιχεία μεταξύ της προ-χριστιανικής παράδοσης για τον Υιό του Ανθρώπου και εκείνης των ευαγγελίων.
- ▶ Όχι κοινή γραμμή στον αρχαίο Ιουδαϊσμό - την ίδια γραμμή και στην ΚΔ - όμως κυριαρχεί η μεσσιανική εκδοχή.
- ▶ Με αυτόν τον τρόπο κατανοείται και στη μεταπασχάλια περίοδο.
- ▶ Ο υιός του ανθρώπου ένα από τα δύσκολα προβλήματα της ερμηνείας της ΚΔ.

Σημείωμα Αναφοράς

Copyright Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Τσαλαμπούνη Αικατερίνη. «Ερμηνεία Αποκαλυπτικών κειμένων της Καινής Διαθήκης. Ο Υιός του Ανθρώπου». Έκδοση: 1.0. Θεσσαλονίκη 2014. Διαθέσιμο από τη δικτυακή διεύθυνση: <http://eclass.auth.gr/courses/OCRS281/>.

Σημείωμα Αδειοδότησης

Το παρόν υλικό διατίθεται με τους όρους της άδειας χρήσης Creative Commons Αναφορά - Παρόμοια Διανομή [1] ή μεταγενέστερη, Διεθνής Έκδοση. Εξαιρούνται τα αυτοτελή έργα τρίτων π.χ. φωτογραφίες, διαγράμματα κ.λ.π., τα οποία εμπεριέχονται σε αυτό και τα οποία αναφέρονται μαζί με τους όρους χρήσης τους στο «Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων».

Ο δικαιούχος μπορεί να παρέχει στον αδειοδόχο ξεχωριστή άδεια να χρησιμοποιεί το έργο για εμπορική χρήση, εφόσον αυτό του ζητηθεί.

[1] <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/>

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

ΑΝΟΙΧΤΑ
ΑΚΑΔΗΜΑΙΚΑ
ΜΑΘΗΜΑΤΑ

Τέλος ενότητας

Επεξεργασία: Φίλιππος Γερμάνης
Θεσσαλονίκη, Χειμερινό Εξάμηνο 2013-2014

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ

Σημειώματα

Διατήρηση Σημειωμάτων

Οποιαδήποτε αναπαραγωγή ή διασκευή του υλικού θα πρέπει να συμπεριλαμβάνει:

- το Σημείωμα Αναφοράς
- το Σημείωμα Αδειοδότησης
- τη δήλωση Διατήρησης Σημειωμάτων
- το Σημείωμα Χρήσης Έργων Τρίτων (εφόσον υπάρχει)

μαζί με τους συνοδευόμενους υπερσυνδέσμους.